

Vroegmoderne tijd

Gebruik bron 1.

Erasmus geeft een positief oordeel over het werk van Manutius. Dit positieve oordeel kun je verklaren met twee kenmerkende aspecten van de zestiende eeuw.

- 4p **2** Noem deze twee verschillende kenmerkende aspecten uit de zestiende eeuw en verklaar daarmee telkens een positief oordeel van Erasmus.

Een anekdote:

In 1524 klaagden de bestuurders van de Duitse stad Leipzig bij de katholieke hertog George van Saksen over zijn gebod dat de drukkers in Leipzig alleen maar godsdienstige geschriften in het Latijn mochten drukken (waar volgens hen geen vraag naar was) en niet in het Duits (waar veel vraag naar was).

- 2p **3** Verklaar het gebod van George van Saksen door aan te geven:
- wat de hertog wilde bereiken op godsdienstig gebied en
 - dat juist dit gebod hieraan kon bijdragen.

Gebruik bron 2.

Bartjens sluit met zijn sommen aan op de actuele situatie in de Republiek in de zestiende én de zeventiende eeuw.

- 4p **4** Leg voor beide sommen apart uit welke actualiteit dit is, waarbij je je antwoord voor de eerste som ondersteunt met een kenmerkend aspect uit de zestiende eeuw en voor de tweede som met een kenmerkend aspect uit de zeventiende eeuw.

In 1686 voegde de Engelse koning Jacobus II een groot deel van de Engelse koloniën in Noord-Amerika samen tot het *Dominion of New England*.

Jacobus II nam twee besluiten:

- 1 Het *Dominion* kwam onder bestuur van een gouverneur die rechtstreeks verantwoording aflegde aan hem.
- 2 In het *Dominion* moest de Engelse staatskerk worden gevestigd.

- 2p **5** Verklaar:
- bij welke ontwikkeling in de monarchie in de zeventiende eeuw het eerste besluit van Jacobus II paste en
 - dat voor de puriteinen (een stroming waartoe onder andere de *Pilgrim Fathers* behoorden) het tweede besluit een reden was om in opstand te komen tegen het Engelse gezag.

In 1768 zei het hoofd van de Oneida-stam, een stam die in het noordoosten van Noord-Amerika leefde: "Als onze jonge mannen willen gaan jagen op wilde beesten, dan staan overal hekken, waardoor ze erg vermoeid raken. Ook kunnen ze geen hertenvlees meer eten, of schors vinden om hutten te bouwen. De herten zijn vertrokken en de bomen zijn omgehakt".

- 2p 6 Leg uit welke ontwikkeling de veranderingen die het stamhoofd noemde veroorzaakte.

Gebruik bron 3.

Stel: je doet onderzoek naar 'de uitbouw van de Europese overheersing, met name in de vorm van plantagekoloniën, en de opkomst van het abolitionisme'.

Je concludeert dat je met de taak van Reichard een onderdeel van je onderzoek wél kunt illustreren **en** een ander onderdeel niet.

- 4p 7 Leg beide delen van je conclusie uit.

Moderne tijd

De volgende gebeurtenissen rondom glas-in-loodramen in Nederland staan in willekeurige volgorde:

- 1 Door de emancipatie van katholieken in Nederland en het daarbij horende herstel van de bisdommen groeide de productie van gebrandschilderde kerkraden.
- 2 Er ontstond een nieuwe belangstelling voor glas-in-loodkunst tijdens de wederopbouw, doordat werd bepaald dat 1,5% van de bouwsom van overheidsgebouwen moest worden besteed aan kunst.
- 3 In de Republiek werden in opdracht van rijke regenten gebrandschilderde medaillons in grachtenpanden geplaatst.
- 4 Patriotten vernielden tijdens de Bataafse revolutie, een democratische revolutie, glas-in-loodramen waarop wapenschilden van voorname families waren afgebeeld.
- 5 Tijdens de economische wereldcrisis moest er goedkoop worden gebouwd, waardoor de vraag naar decoratieve glas-in-loodramen sterk terugliep.
- 6 Veel glas-in-loodramen in kerken en kloosters gingen verloren tijdens de reformatie.

- 2p 8 Zet deze gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.